

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observ. in Cap. XVI. De Jurejurando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

erat. Quoad ordinem, reprobationes in plures Classes dividendæ erant, quibus singulæ pro affinitate suâ subjunctæ forent. Prima Classis eas contineret, quæ à testimonio prorsus excludunt, v. gr. infamiam, crimina atrocia, damnationem propter alia, Excommunicationem. Alia Classis, Reprobationes excludentes à depositione erga certas personas, v. gr. inimicitias, famulitium, servitutem, liberti conditionem, consanguinitatem: alia, eas, quæ Testem suspectum faciunt, v. gr. si ipsius in negotio interfit, sive quia Socius est, sive quia partes adversarii suscepit, ut Advocatus; si negotium simile habeat, vel si deponere nequeat, nisi suspicionem incurrat, ut Judex: Alia, personas, quarum testimonium admittitur in quibusdam Judiciis, in aliis reprobat: Sic admittuntur Cognati, si de Impedimento consanguinitatis agatur; mulieres in Judiciis Civili, secus in Extraordinario.

Quod dicit passim, quasdam Reprobationes in quibusdam casibus esse legitimas, in aliis inanes, idque à Judicis Decisione pendere, in fronte, aut in calce disputationis hujus erat collocandum.

Circà hanc rem laudat multos Canones abrogatos: tales sunt 1. Ii, qui Laicos excludunt à depositione contra Clericos. 2. Ii, qui jubent, ut unico testimonio stetur, cum à quibusdam personis, Episcopo vel Pontifice profectum est. 3. Ii, qui Monachorum testimonium reprobant adversus Clericos.

Non semel asserit, neminem posse reprobare testimonium eius, cujus depositione in aliquo negotio usus sit; nec excipit casum, quo in intervallo reprobabilis ille factus est. Monere debuisse, causas plerasque, quæ Accusatorem inadmissibilem, & Judicem recusabilem faciunt, Testem quoque reprobabilem facere, & proinde remittere ad Tractatum præcedentem in illis causis, ubi dixit de Accusatore & Judice. Multæ sunt similitudines & differentie inter probationem testimoniale, & probationem instrumentalem; ambæ mutuo conferendæ erant, ad notanda earum communia, vel peculiariora attributa. Hoc executi sumus in nostro Opere. Præcipua Capita sunt, falsitatem, suspicionem falsitatis, contradictionem, contrarietatem, corruptionem, suppressionem iniquam, in utraque probatione locum habere: vitia hæc proponi possunt in quocumque statu Cause, & in qualibet Instantia: scriptum per scriptum refellitur; sicut Testis per Testem: si nova Instrumenta detegantur, aut amissa, vel detecta recuperentur, ea possunt adhiberi, etiam post Judicium: idem est de Testibus recens advenientibus, & de iis, qui cogniti vel detecti fuere post litem, modò probentur hæc circumstantiæ. Probitas constans, aut præsumpta Testis, fidem ejus testimonio tribuit; similis probitas Præpositorum ad describendos Actus publicos, Instrumentis pondus adjicit: utraque probatio à Principe & à Solemnitatibus ab ipso institutis, auctoritatem accipit.

Unicum Instrumentum sufficit. Duo saltem requiruntur Testes. Retractioni obnoxia est depositio, non item Enunciatio Instrumenti. Depositio obscura ab ipso Teste est enucleanda; obscuritas Instrumenti in præjudicium loquentis accipitur, *contra eum, qui potuit legem apertius dicere, interpretatio est facienda.*

OBSERVATIONES circà CAP. XV. de CONFessione JUDICIARIA.

Cum Secundus hujus Operis Liber ad Judicia Civilia seu Privata pertineat, hic solum agi debet de Confessione, quoad negotium Civile. Nihilominus tres novissimæ Exceptiones *Regula I.* nempe 6. 7. 8. loquuntur de Confessione in Re Criminali.

Quinque Priores Exceptiones sub unicâ *Regulâ* collocare potuisset, ac debuisset, dicendo, eum, qui confitetur apud Judicem competentem, pro judicato haberi, si Confessio spontanea, sine errore facti constans, absoluta sit, & restitutioni in integrum non sit locus. Sic continuo cernerentur, tum effectus Confessionis Judiciaræ, tum conditiones requisitæ, ut ipsum sortiatur.

Regula II. est consecutio 1. nam si Reus confessus, pro judicato habetur, oportet, ut is, qui ritè interrogatus, silet, cogatur ad solvendum, quia silentium hac in re Confessione æquivaleret, juxta regulam, *Qui tacet consentire videtur*, intelligendam de eo, qui non responderet, etsi teneatur ad respondendum. *Exceptio I.* subauditur in *Regulâ*, nam Reus absens, etiam contumax, ritè interrogari nequit.

De materia Exceptionis I. locuti sumus, ubi de probatione negationis: quod enim diximus de negatione merâ, sive eâ, quæ nullam affirmationem continet, ideòque probari nequit, argumento affine est; nam positio negativa, ad quam Reus interrogatus tenetur respondere, ex iis est, quæ probationem directam non suscipiunt, quapropter ad Confessionem Rei recurritur.

Notandum est in *Regulâ III.* responsonem obscuram, & respondendi recusationem idem esse, & proinde pro judicato haberi, non solum eum, qui confitetur, sed etiam eos, qui vel silent, vel obscure loquuntur.

Observatum est supra, circà divisionem hujus Operis, Autorem invertisse ordinem *TITULI de confessis*, hunc postponendo *TITULI de Probat. de Testib. de Fide Instrum.* quos præcedit in Corpore Juris. Momentum videtur fuisse, quòd Confessio sit probatio necessaria Actori, qui Actionem aliter tueri nequit, *Decretalium* autem Compilatores hunc Titulum *TITULO de Probationibus* præposuerunt, quia, confitente Reo, Actor probatione non indiget.

Cum Autor omiserit majorem partem eorum, quæ pertinent ad Confessionem in Judiciis Criminali, necessarium videtur, ut istas Omissiones suppleamus, adjiciendo nimirum 1. Reum, qui crimen confessus est, interrogandum non esse circà Confessionem, qui si editi fuerint, ob id tantum castigandi non sunt, nisi agatur de Crimine læsæ Majestatis, aut aliis flagitiis atrocibus in Jure expressis *Cap. I. de confessis*, & apud GONZALEM in *illud*, qui notat, ubique contrarium observari. 2. Si quis scelus incidenter in Instantiâ confiteatur, pœnâ ordinariâ non est afficiendus, nisi in subsequente Inquisitione convincatur *Cap. 2. ibid.* 3. Si Reus crimen, post Inquisitionem juridicam in ipsum factam, confiteatur, suam Confessionem impugnare non potest, idcirco quòd antè inquisitionem diffamatus non erat, vel quòd Delegatus ipsi non communicavit Capita, de quibus in ipsum inquirendum erat. *Cap. 1. de Accusat. in 6. 4.* Confessio per gehennam extorta, vim probationis habet in Judiciis Capitali, undè fit, ut Canones Reos ad eliciendam Confessionem criminis torqueri probent. *Cap. 6. de Reg. Jur.* juncta vulgari Canonistarum interpretatione. Vid. præ cæteris *T. m. bur. de Jure Abbasum Tom. III. Quest. 10. de Praxi Criminali*, ubi de gehennâ præfata disserit; FAGNAN. in *Cap. 1. de Relig. & venier.* qui per occasionem solum de illâ loquitur, eamque probans, dicit, Confessionem sic extortam pro merâ veritate haberi. n. 46.

OBSERVATIONES in CAP. XVI. de JURE JURANDO

De probatione per Præsumptionem agendum fuisse, priusquam Juramentum tractaretur; ordo Collectionis *Decretalium* id requirebat: sed cum Autor,

disputando de Probationibus in Jure, præcipuas collegerit Regulas ad Præsumptionem pertinentes, ad hanc in specie exponendam probationem redire noluit.

Quamvis hic agatur solum de Jurejurando, quatenus probatorium est in Judiciis, oportuissetque solum illud considerare sub hoc respectu, Autor hic collegit quidquid in Jure reperit, circa Juramentum, quam latissimè patet, spectatum, Moralemque Tractatum instituit. Ab hoc vitio cavimus in *Tractatu de Judiciis*, in quo nihil dictum fuit circa Juramentum, nisi quod illud, quatenus probatorium, respicit. Reliqua *Tit. de Jurejurando*, & quæ alibi occurrunt rejecta sunt in expositionem *Decalogi* per Canones, ubi fusè dissertimus de Jurejurando in Interpretatione *Præcepti II.*

Porro, ut sermo restringatur ad Juramentum probatorium, observandum est, ex *Regulis IX.* hujus *Cap.* solum *Tertiam* Argumento congruere. Sumpta est ex *Cap. ult. Tit. de Jurejurando*, qui alium Textum circa hanc rem non continet; & quidem hujus Textus expositioni præcipuè *CANISIUS* incubuit in sua *Summâ Lib. IV. Tit. XII.* ubi, definito Jurejurando, & diviso in Promissorium & Assertorium, insinuat, Assertorium, vel simpliciter esse Assertorium, vel Assertorium & Decisorium simul; quod fit, quoties adhibetur, ad definiendam controversiam judicalem, vel extrajudicalem. Tum distinguit tres Species Juramenti Decisorii, nempe Voluntarium, Judicarium, & Necessarium: per *Voluntarium* intelligitur id, quod alius alteri defertur, per conventionem voluntariam inter eos factam: Juramentum hoc vim transactionis habet. *Judicarium* illud est, quod Litigantes, pendente lite, sibi mutuò deferunt, aut referunt, approbante Judice; is, ad quem defertur, potest illud referre, nisi Juxta jubeat, ut ille ipse Juramentum præstet. Per Juramentum *Necessarium*, intelligitur id, quod à Judice præcipitur, cum Actor sufficientibus probationibus non juvatur, sed unicâ præsumptione; quo in casu Jusjurandum vulgò defertur Reo, nisi circumstantiæ Judicem inducant, ut deferat Actor, quâ in re servatur in Civili Judicio eadem procedendi ratio, quæ obtinet in Criminali, in quo, si Accusator non probet sufficienter, supersint tamen suspiciones in Reum, hic obligatur ad Purgationem cum Juramento. Utraque videtur contraria Regulæ, *Actore non probante, Reus absolvitur*; minimè tamen repugnat: nam Regula restringenda est ad Casum, quo probationes omnino deficiunt; præsumptio autem & suspiciones sunt semi-probationes vid. *GONZALEM in Caput ult. de Jurejur. & Cap. 2. de Prob.* ubi discutit, an sint Casus, in quibus Juxta teneatur Juramentum Reo deferre, cum Actor non probat, relativè utrimque rationibus, tales extare contendit; scilicet, eos, in quibus probatio non est plena & sufficiens, ita, ut jus Actoris dubium sit, ideòque Jusjurandum hoc vocari *Suppletorium*, seu probationem subsidiariam; & *Necessarium*, ratione obligationis ex parte Judicis illud deferre debentis, & ex parte Rei, qui proferre illud debet: Verum extare Causas, in quibus hoc defuit: talia sunt Judicia Criminalia, quæ probationes requirunt luce clariores, & negotia Civilia magni momenti, item extare circumstantias, in quibus, allatis probationibus insufficientibus, Actori deferendum est Juramentum, nempe bonam famam & dignitatem, quæ cum fide digniorem faciunt. Cum hæc probatio subsidiaria, non sit melioris conditionis, quam cæteræ probationes, sequitur, Sententiam secundum hanc probationem dictam, retractari debere, si postea emerferint Instrumenta illi contraria. Vid. *CANISIUM ibid.*

Non levis est difficultas, quæ ex fine *Cap. ult. de Jurejur.* pluriès laudari, elicitur. *GREGORIUS IX.* ibi insinuat, existere casus, in quibus Actore non probante, præsumptio ipsi Reo non favet; quod

Tom. I.

falsum videtur: nam merus probationis defectus semper gignit præsumptionem, Reum nihil debere: sed probabile est, Pontificem loqui de præsumptione proveniente ex eo, quòd probatio contra Reum non est sufficiens, quo in casu fieri potest, ut illi Juramentum deferatur. Sed quomodo hoc conciliabitur cum eis, quæ dicta sunt, dimidiam probationem Actoris inducere præsumptionem in gratiam Actionis? Fortè dicendum est, tunc præsumptionem utrique favere; sed eam, quæ Reo patrocinatur, vulgò graviorem esse, ideòque cum mereri, qui cæteris paribus præferatur.

OBSERVATIONES in CAP. XVII. de ORDINE COGNITIONUM aliisque OFFICIIS JUDICIS.

His discussis probationibus tam generatim, quam sigillatim, ad hanc materiam Autor transit, neglecto ordine Collectionum *Decretalium*, in quo Titulus hic antè Titulum de *Probat.* etiam 7. aut 8. interjectis, collocatur. Nihil dicit ad defendendam hanc transpositionem, sed eam fecisse videtur, quia præcipuum ex Officiis Judicis est, ut ordinem præscriptum in cognitione Causarum servet. Id inferitur ex eo, quòd sub eodem Titulo agat de quibusdam aliis Officiis Judicis; non reservavit autem ea, quæ commemorantur in Titulis, qui præcedunt Titulo de *Ordin. Cognit.* & iis, qui sequuntur, usque ad *Tit. de Jurejurando*. Fortè quòd ipsi visa sint pertinere ad rationem procedendi, eique inseparabiliter coherere; illud autem, de quo agitur, Titulo de ordine cognitionum, & ea, quæ ipsi adjiciuntur, hic pertinent ad Judicia. Ut ut sit de vero momento hujus transpositionis, scire satis est, utramque dispositionem posse defendi. Quoad Regulas IV. ab Autore traditas, ex bonæ sunt, & usus quotidiani: justum est, 1. discutere possessionem, antequam agatur de proprietate, quoniam hæc acquiritur per Possessionem. 2. In concursu duarum rerum judicandarum, minor cedere debet majori, cum hujus Definitio alteri præjudicium infert. 3. Indè sequitur, inchoandum esse à Judicio Causæ, à cuius Decisione pendet alterius Judicii Definitio; itaque Regula *Tertia* includitur in *Secunda* & vicissim. 4. Cum Exceptio peremptoria est, judicium Actionis pendet à Judicio Exceptionis; unde Regula *Quarta* est consecutio duarum præcedentium. Non secus est, si dilatoria sit, & Judicium defensionem Rei adjuvet; talis est Exceptio spoliationis.

Ratio ordinis in his Regulis præscripti, est, quòd Decisio unius è Causis simul concurrentibus, ad alterius Definitionem viam sternat. Eximie sunt & magni momenti Regulæ subsequentes, quæ ad alia Judicis Officia pertinent, vel ad agendi rationem in dubio, vel ad relationes aut ad formam & pronuntiationem Sententiæ.

REG. XI. dicens, judicandum esse secundum Transactiones, reducit ad *Quartam*, quatenus ea respicit Exceptiones peremptorias; nam Transactio una ex iis est.

Ultima Exceptio *Reg. XIII.* restringi debet ad negotia spiritualia, quæ per solos Canones diriguntur; nam in aliis, quæ Legibus obnoxia sunt, qualia sunt temporalia, Juxta secundum Leges judicare debet. Aliæ Regulæ usque ad *XXII.* locum habent in Interpretatione Legum, perindè ac Contractuum, & pertinent ad superiorem Tractatum de Interpretatione Legum.

Exceptio *XV.* reducit ad *Reg. II. in 6.* nam Actor, cui objicitur conditio servilis, Reus est in refutatione hujus objectionis: ergo pertinet ad Regulam, quòd in dubio favendum sit Reo.

REG. XVII. & XX. solum quoad verba differunt, & significant, in dubio mitiorem partem esse eligendam.

REG. XXIV. pertinet ad relationes, de quibus agitur, nempe eas, quibus Juxta Principem docet *Statu-*